O HRVATIMA I ZEMLJI KOJU NASTAVAJU

IZ DJELA KONSTANTINA PORFIROGENETA „O UPRAVI CARSTVA", GLAVA XXXI.

Hrvati, koji sada nastavaju strane Dalmacije, potječu od nekrštenih Hrvata, koje i Bielima nazivaju. Oni su onkraj Turske, stanuju blizu Frangije, a susjedi su Slovenima, nekrštenim Srbima. Rieč pak Hrobatoi znači na slov. jeziku one, što imaju mnogu zemlju. Ovi se Hrvati utekoše k romajskom caru Herakliju, prije nego što se Srbi utekoše k istom caru Herakliju, u doba, kad Avari svojevavši Romane odonuda izagnaše, koje je car Dioklecian doveo iz Rima i tamo nastanio, radi čega se i prozvaše Romani, što su došavši iz Rima tamo se nastanili, naime u tako zvanoj Hrvatskoj i Srbiji. Pošto su u doba istoga romajskoga cara Heraklija ovi Romani protjerani od Avara, njihove su zemlje stajale puste. Po naređenju dakle cara Heraklija ovi Hrvati, pograbivši oružje i protjeravši odanle Avare, nastane se po odredbi cara Heraklija u toj zemlji Avara, u kojoj sada stanuju. U ovo pak doba imađahu Hrvati za arhonta Porginoga otca. Car pak Heraklij pošalje i dovede iz Rima svećenike, načini od njih arhiepiskopa, i episkopa, i prezbitere, i đakone pa pokrsti Hrvate. Ovi pak Hrvati imahu u ono doba arhonta Porgu.

Ova zemlja, u koju se nastaniše Hrvati, bijaše od početka pod vlašću romajskoga cara. Odtale se još u današnji dan čuvaju u zemlji Hrvata palača i hipodrom cara Diokleciana u Solinu blizu grada Splita.

Ovi kršteni Hrvati ne vole se izvan svoje zemlje s drugima zaratiti. Dobili su neko proročtvo i zakon od pape rimskoga, kad im je poslao za cara Heraklija svećenike pa ih pokrstio. Ovi se Hrvati i obrekom i hirografom zavjere svetomu Petru apostolu stalno i čvrsto, da nigda ne će na tuđu zemlju poći i vojevati, nego će radije mirovati sa svima, koji tako budu htjeli, primivši od istoga pape takav zakon: ako koji drugi narodi protiv zemlje tih Hrvata pođu i zarate, da pomogne Bog Hrvatima i s njima pristane, i da im Petar, Kristov učenik, pomogne da pobiede.

Nakon mnogo godina, u dneve Trpimira arhonta, otca arhonta Krešimira, dođe iz Frangije, koja leži između Hrvatske i Venecije, muž neki vrlo pobožan, Martin imenom, vanjštinom svjetovnjak, za koga i sami Hrvati vele da je mnoga čudesa učinio. Nemoćan bješe taj pobožan muž i na noge osakaćen, tako da ga dizahu i nošahu, kamo je htio, i napućaše kao prorok Hrvate, da do kraja života drže zakon sv. pape, stavljajući na nje i sam molbu sličnu papinoj. Toga radi niti sagene tih Hrvata niti kondure nigda ni na koga ne idu ratom, van da tko na njih navali, s tim brodovima polaze tek, koji su od tih Hrvata željni prometati trgovinu od grada do grada obilazeći zaliv dalmatinski i do Venecije.

Arhont pak Hrvatske podvrgnut je od početka, to jest od vlade cara Heraklija, kao podanik caru romajskomu i nigda nije bio podložen arhontu Bugarske. Ali niti Bugarin nije zaratio na Hrvate, osim bugarskoga arhonta Mihajla Borisa, koji je došao i zaratio se s njima, nu ne mogavši ništa opraviti sklopi mir, obdarivši se međusobno prijateljski s Hrvatima. Ali Hrvati nisu nigda plaćali Bugarima danak, tek što su se oboje u znak prijateljstva međusobno darovima počastili.

Krštena Hrvatska ima ove naseljene gradove: Nin, Biograd, Velicin,

Skradin, Hlijevno, Stup, Knin, Kori, Klobuk.

Krštena Hrvatska postavlja konjaničtva do 60.000, a pješačtva do 100 tisuća i sagena do 80 i kondura do 100. Na sagenama imaju po 40, na kondurama po 20, a na manjim kondurama po 10 ljudi.

Veliku takvu moć i množinu naroda imaše Hrvatska do arhonta Krasimera (Krešimira). Pošto ovaj umre, a sin njegov Miroslav vladavši 4 godine od ruke bana Pribunje pogibe, i u zemlji nasta razkol i razdor veliki, umanji se broj i konjaničtva, i pješačtva, i sagena, i kondura, što ih imahu Hrvati. Danas imade sagena 30, male i velike kondure, i konjaničtvo i pješačtvo.

Velika Hrvatska, koju i Bielom zovu, nije krštena ni do danas kao ni susjedi joj Srbi. Isto tako podiže manje konjaničtva i pješačtva negoli krštena Hrvatska, jer ih neprekidno pljačkaju Frangi, Turci (Mađari) i Pečenezi. Isto nemaju ni sagena, ni kondura, niti trgovačkih lađa, jer je daleko more. Od njih do mora ima 30 dana puta, a more, koje je 30 dana puta daleko, jest tako nazvano Crno more.

Preveo **Nikola pl. Tomašić**

(Vjestnik zem. arhiva, XX., 1918.)

Turska = Ugarska; Frangija = Franačka; romajski (romejski) = bizantski; arhont = vladalac; hipodrom = trkalište; hirograf = pismeni akt